

La création : Le commencement du temps ou le commencement de la causalité ?

CultureJ4 : Le peuple juif et le temps 1/3 – www.poursurmelin.wordpress.com

Rabbin Floriane Chinsky

Au commencement Rabi Yits'haq a enseigné : La Tora, [en tant qu'elle constitue essentiellement un code de lois], aurait dû commencer par : « Ce mois-ci est pour vous le commencement des mois » (Chemoth, 12, 2), puisque c'est par ce verset qu'est édictée la première mitswa prescrite à Israël.

Ce mois-ci Il lui a montré la lune en train de se renouveler, et lui a dit : « Lorsque la lune se renouvellera, ce sera pour vous le commencement des mois. » (Mekhilta ; Chemoth raba). Mais un texte ne doit pas dévier de son sens littéral, et c'est du mois de nissan qu'il lui a parlé : ce mois-ci sera le premier dans l'ordre de leur dénombrement, le mois de iyar étant appelé le deuxième, celui de siwan le troisième, etc.

Ce mois-ci Moché était dans l'embarras quant à la manière de déterminer le moment exact du renouvellement de la lune (molad) : de combien devrait-elle être visible pour pouvoir être consacrée ? Hachem la lui a montrée « du doigt » dans le ciel et lui a dit : « Tu devras la voir comme “ceci” ! » Et comment la lui a-t-il montrée, alors qu'il ne s'entretenait avec lui que de jour ? Il est en effet écrit : « Ce fut, “le jour” où parla Hachem à Moché dans le pays d'Egypte » (supra 6, 28), « “le jour” où Il a ordonné » (Wayiqra 7, 38), « depuis “le jour” où Hachem a ordonné et au-delà à vos générations » (Bamidbar 15, 23). En fait, Il lui a transmis ce paragraphe peu de temps avant le coucher du soleil et Il lui a montré la lune après la tombée de la nuit (Mekhilta).

Au commencement, Eloqim crée Ce texte demande, en fait, à être explicité. C'est comme nos maîtres l'ont expliqué : Le monde a été créé pour la Tora qui est appelée « le “commencement” de Sa voie » (Michlei 8, 22), et pour Israël qui est appelé « le “commencement” de Sa moisson » (Yirmeya 2, 3). Mais si tu veux l'expliquer selon le sens littéral, fais-le ainsi : Au commencement de la création des cieux et de la terre, alors que la terre était tohou et vohou et que les ténèbres..., Eloqim a dit : « que la lumière soit ! » Ce texte ne vient pas nous donner l'ordre de la création, nous dire que ces éléments ont été créés en premier. Si tel était le cas, le texte aurait dû porter barichona (« en premier lieu »), car on ne rencontre jamais le mot réchith dans la Bible sans qu'il soit lié au mot suivant. Exemples : « Au commencement (beréchith) du règne de Yehoyaqim » (Yirmeya 26, 1), « le commencement (réchith) de son royaume » (infra 10, 10), « les prémices (réchith) de ton blé » (Devarim 18, 4). Ici, de même, tu dois expliquer : « Au commencement, Eloqim crée... », comme s'il était écrit : beréchith bero, « au commencement de l'acte de la création », à rapprocher de : « au commencement (te'hilath) où Hachem parla à Hoché'a » (Hoché'a 1, 2), c'est-à-dire : « au commencement de la parole adressée par le Saint bénit-Soit-Il à Hoché'a, Hachem dit à Hoché'a ».

Peut-être persisteras-tu à soutenir que ce qu'on nous apprend ici, c'est qu'ils [à savoir le ciel et la terre] ont été créés en premier, et que le texte veut dire : « au commencement de tout, Eloqim crée le ciel et la terre », car il arrive que certains textes bibliques, dans leur concision, omettent un mot, comme dans : « pour n'avoir pas tenu closes les portes du sein qui m'avait conçu » (Iyov 3, 10) où l'on ne précise pas qui les a fermées. « On emportera les richesses de Damas » (Yecha'ya 8, 4), où l'on ne dit pas qui les emportera. « Le laboure-ton avec des bœufs ? » (Amos 6, 12), sans que l'on précise si c'est un homme qui laboure avec des bœufs. « Dès le début, j'annonce la fin » (Yecha'ya 46, 10), où l'on ne dit pas : « j'annonce dès le début des choses la fin des

בראשית. אמר רבי יצחק לא היה אריך להתחילה את התורה אלא מהחודש הזה לכם שהוא מזוה מצוה ראשונה שנצטו יישראלי

החודש הזה הראהו לבנה בחדש זה ואמר לו כשהיירח מתקדש יהי לך ר'ח. ואין מקרה יוצא מידי פשוטו על החדש ניסן החדשים יהיה ראשן אשר קרוינו שמי סין שליש :

זה נתקשה משה על מולד הלבנה באיזו שעה תראה ותהייה ראוייה לחדש ובראה לו באצבע את הלבנה ברכיע ואמר לו כה ראה וקדם. וכיitzך הראהו וכלה לא היה מדבר עמו אלא ביום שגאמר זיהי ביום דבר ה. ביום צוותם מן היום אשר צוה ה' והלאה אלא סמוך לשיקעת החמה נאמרה לו פרשה זו והראeo עם בחשכה :

בראשית ברא. אין הפקרא זה אומר אלא דרשוני כמו שאמרנו רבותינו זכונם לברכה, בשビル התורה שנgrams (משלי ח') ראשית זרכו ובшибיל יישראלי שנgrams (ירמיה ב') ראשית Tabothe. ואם בא לפרש כפshootו כפרשה בראשית בריאה בראית שמנים וארץ והארץ כייתה תהו ובהו וחשך ויאמר אלהים יה' אור. ולא בא המקרה להורות סדר הקבריא להורות כד היה לו לכתוב בראשונה ברא את השמים וגוי שאין לך ראשית במקרה שאינו דברק לתבה שלאתרו כמו בראשית מפלכת יהוקם. ראשית מלכטו.

ראשית דגנבר אוף באן אטה אומר בראשית ברא אלhim וגוי כמו בראשית בראות ודומה לו תחילת דבר ה' בהושע כלומר תחילת דברו של הקדוש ברוך הוא בהושע ויאמר ה' אל הווע גו'. ואם תאמר להורות בא שאלו תחלה נבראו ופירושו בראשית הכל ברא אלו וייש לך מקריםות של מקראים פקה אחת כמו לא סיגר זלמתי בטני ולא פרש מ' הסוגר, וכן כמו ישא את חיל דבשך ולא פרש מ' ישאנגו, וכן אם יחרוש בקברים ולא פרש אם יחרוש אדם

<p>chooses ».</p> <p>Dans ce cas, tu devrais être toi-même étonné, car les eaux ont précédé la terre, puisqu'il est écrit : « et le souffle de Eloqim planait sur la face des eaux » (verset 2), alors que le texte ne nous a pas encore révélé quand les eaux ont été créées. Il faut donc en conclure que les eaux ont existé avant la terre. En outre, les cieux (chamayim) ont été formés à partir du feu (éch) et de l'eau (mayim) ('Haguiga 12a). Force est donc d'admettre que le texte ne nous enseigne absolument pas l'ordre chronologique de la création (Beréchith raba 1, 6, Wayiqra raba 36,4).</p> <p>Eloqim crée Il n'est pas dit : « Hachem crée », mais « Eloqim crée ».... L'intention première de Dieu avait été de créer le monde selon l'attribut de justice, [Eloqim étant le nom de Dieu lorsqu'il exerce la justice], mais Il s'est rendu compte qu'il ne subsisterait pas. Aussi a-t-Il fait passer au premier plan l'attribut de miséricorde [Hachem étant le nom de Dieu lorsqu'il agit avec miséricorde] et l'a-t-Il associé à celui de la justice. C'est ainsi qu'il est écrit : « le jour où Hachem-Eloqim fit terre et cieux » (infra 2, 4) (Beréchith raba 12, 15).</p>	<p>בבקרים, וכמו מגיד מראשת אחרית ולא פריש מגיד מראשת דבר אחרית דבר.</p> <p>אם כן פה על עצמה שהר הרים קדמיו שהר כתיב וריהם אליהם מרכפת על פני הרים ועדין לא גלה המקרא בסדור הקודמים והמאוחרים כלום ברית הרים מתי היה זה לא מגדת שקדמו הרים לאرض. ועוד שהשימים מאש ומים נבראו על כרחך לא למד המקרא בסדר המקודמים והמאוחרים כלום :</p> <p>ברא אליהם ולא אמר ברא ה שבתולה עליה במחשה לבראתו במתה הרים וראה שאין העולם מתקים והקדמים מדת רחמים ושותפה למדת הרים והנו דכתיב ביום עשות ה אליהם איז ושם :</p>
<p>Jour un (yom è'had) La symétrie du texte aurait exigé qu'il fût écrit : yom richon (« premier jour »), comme pour les autres jours où il est écrit : « deuxième », « troisième », « quatrième ».... Pourquoi est-il écrit : « jour un » ? Parce que le Saint bénit soit-Il était seul dans Son univers, le Midrach raba indiquant que les anges ont été créés le deuxième jour, [de sorte que « jour un » doit se comprendre : « jour de l'Unique »].</p>	<p>יום אחד. לפי סדר לשון הפרשנה היה לו לכהות יום ראשון כמו שכחוב בשאר הימים שני שלישי רביעי. מה כתוב אחד לפי שניות הקדוש ברוך הוא ייחיד בעולמו שלא נבראו המלאכים עד יום שני בך מפורש בבראשית רבא :</p>
<p>Pour séparer le jour de la nuit Quand la première lumière a été mise en réserve. Cependant, pendant les sept jours de la création, la première lumière et les premières ténèbres ont assuré leur service ensemble, de jour comme de nuit.</p>	<p>להבדיל בין היום ובין הלילה. משנגן האור הראשון אבל בשבעת ימי בראשית שמשו האור והחשך הראשונים יחד בין ביום ובין בלילה :</p>
<p>Et pour les fêtes Le texte anticipe sur l'avenir, quand Israël recevra les mitswoth relatives aux fêtes, celles-ci étant fixées d'après le renouvellement de la lune.</p> <p>Et pour les jours Une demi-journée de soleil et une demi-journée de lune font un jour complet.</p> <p>Et pour les années En trois cent soixante-cinq jours, ils achèveront leur course avec l'assistance des douze signes du zodiaque, ce qui fait une année, pour recommencer ensuite dans la sphère une nouvelle révolution semblable à la précédente.</p>	<p>ולמוציאים. על שם העתיד שעתדים ישראל להצאות על המוציאות והם נמנים למולד הלכנה: ולימים. שמוש הכהנה חציו הרי יום שלם : וחציו ושמוש הלכנה חציו הרי יום שלם : ושנים. לסתור שס"ה ימים (ס"א ורביעי יום) יגמר מילכו בשנים עשר מזלות המשתרעים אותם והוא שנה: (ס"א והוא שס"ה יום ורביעי יום) וחוורים ומתחילם פעם שנינה לסבב בגלגול מילכו הראשון :</p>
<p>Le jour sixième Le hé superflu [dans hachichi] qui apparaît à la fin de l'œuvre de création est destiné à nous faire savoir que le Saint bénit soit-Il l'a assortie d'une condition, à savoir qu'Israël accepte les « cinq » [chiffre exprimé par la lettre hé] livres de la Tora. (Chabath 88a) Autre explication : « Le » jour sixième : tout est en suspens dans l'attente du sixième jour – le six siwan, date à laquelle sera donnée la Tora ('Avoda Zara 3a).</p>	<p>יום הששי הוסיף ה בששי בגמר מצחה בראשית לזר שחתנה עטם על מנת שיקבלו עליהם ישראל קמsha חומשי תורה. דבר אחר יום הששי כלם תלויים ועומדים עד יום הששי הוא ששבי בסיוון (ס"א שבעים ו' בסיוון שקבלו ישראל התורה נתנוקו כל יצירת בראשית ונחشب כאלו נברא העולם עתה וזהו יום הששי ביה"א שעוטו יום ו' בסיוון) המוקן למן תורה :</p>
<p>Eloqim termina, le septième jour Rabi Chim'on a enseigné : Etant donné que l'être humain ne sait pas calculer avec exactitude ses moments et ses instants, nous ajoutons une partie de la semaine à la journée sainte du chabath. Le Saint bénit soit-Il, en revanche, qui sait calculer avec une précision absolue Ses moments et Ses instants, entre dans le chabath avec une rigoureuse ponctualité, et Il nous donne l'impression d'avoir terminé Son œuvre en ce septième jour. Autre explication : Que manquait-il au monde ? Le repos. Le chabath est venu, et avec lui le repos. Alors seulement l'œuvre de création a été terminée et menée à bonne fin (Beréchith raba 10, 10).</p>	<p>ויכל אליהם ביום השבעה. רבינו שמואן אומר בשיר זdem ששאיינו יוציא עטיו ורגעיו צרייך להוסיף מחול על הקדוש הקדוש ברוך השעה שיזרע עטיו ורגעיו נכס בו בחות השערת ונראה כאלו כליה בו ביום. דבר אח מה היה העולם חסר מנינה באת שבת באת מנינה כלתה ונגמרה המלאכה :</p>